

IPSAS 41: Χρηματοοικονομικά Μέσα

Η παρούσα περιγραφή αποτελεί σύντομη περίληψη και απόδοση του προτύπου από τους συγγραφείς του βιβλίου «Λογιστική Δημοσίου Τομέα: Τάσεις και Πρακτικές» για εκπαιδευτικούς σκοπούς και σε καμία περίπτωση δεν ενέχει τη θέση επίσημης μετάφρασης του προτύπου.

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2020

IPSAS 41: Χρηματοοικονομικά Μέσα

Σκοπός του IPSAS 41 είναι να ορίσει τις αρχές χρηματοοικονομικής πληροφόρησης των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων και των χρηματοοικονομικών υποχρεώσεων, οι οποίες θα παρουσιάζουν σχετική και χρήσιμη πληροφόρηση προς τους χρήστες των οικονομικών καταστάσεων για τα ποσά, τον χρονισμό και την αβεβαιότητα των μελλοντικών ταμειακών ροών μιας οντότητας. Το IPSAS 41 βασίζεται στο Διεθνές Πρότυπο Χρηματοοικονομικής Αναφοράς 9 «Χρηματοοικονομικά μέσα» και έχει αντικαταστήσει το IPSAS 29 «Χρηματοοικονομικά Μέσα: Αναγνώριση και Επιμέτρηση».

Βασικοί Ορισμοί

Οι όροι χρηματοοικονομικό μέσο, χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο, χρηματοοικονομική υποχρέωση και συμμετοχικός τίτλος, εξηγούνται στο IPSAS 28 «Χρηματοοικονομικά μέσα: Παρουσίαση» και έχουν το ίδιο νόημα και στο παρόν Πρότυπο.

Κατάταξη Χρηματοοικονομικών Περιουσιακών Στοιχείων

Το IPSAS 41 ορίζει τις κατηγορίες των χρηματοοικονομικών μέσων. Αυτή η κατηγοριοποίηση είναι πολύ σημαντική καθώς ο λογιστικός χειρισμός ενός συγκεκριμένου χρηματοοικονομικού στοιχείου εξαρτάται από την κατηγοριοποίησή του. Το IPSAS 41 μειώνει την περιπλοκότητα αντικαθιστώντας τις υπάρχουσες κατηγορίες κατάταξης και επιμέτρησης για τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία με κατηγορίες βασισμένες σε αρχές.

Η κατάταξη των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων είναι η θεμέλια βάση για τις απαιτήσεις επιμέτρησης των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων σε μια συνεχή βάση, και τις απαιτήσεις απομείωσης και λογιστικής των αντισταθμιστικών κεφαλαίων. Το IPSAS 41 εφαρμόζει μια προσέγγιση για κατάταξη όλων των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων.

Μια οντότητα κατατάσσει χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία ως μεταγενέστερα επιμετρούμενα στο αποσβεσμένο κόστος, στην εύλογη αξία μέσω ιδίων κεφαλαίων (fair value through net assets/equity) ή στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων βάσει:

- α) του επιχειρηματικού μοντέλου της οντότητας για τη διαχείριση των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, και
- β) των χαρακτηριστικών των συμβατικών ταμειακών ροών του χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου.

Ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο επιμετράται στο αποσβεσμένο κόστος εάν πληρούνται αμφότερες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- α) Το χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο διατηρείται στο πλαίσιο ενός επιχειρηματικού μοντέλου, στόχος του οποίου είναι η διακράτηση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων με σκοπό την είσπραξη συμβατικών ταμειακών ροών, και

β) Βάσει των συμβατικών όρων που διέπουν το χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο, δημιουργούνται σε συγκεκριμένες ημερομηνίες ταμειακές ροές που συνίστανται αποκλειστικά σε αποπληρωμή κεφαλαίου και τόκων επί του ανεξόφλητου υπολοίπου κεφαλαίου.

Ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο επιμετράται στην εύλογη αξία μέσω ιδίων κεφαλαίων εάν πληρούνται αμφότερες οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

α) το χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο διατηρείται στο πλαίσιο ενός επιχειρηματικού μοντέλου του οποίου ο στόχος επιτυγχάνεται τόσο με την είσπραξη συμβατικών ταμειακών ροών όσο και με την πώληση χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, και

β) βάσει των συμβατικών όρων που διέπουν το χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο, δημιουργούνται σε συγκεκριμένες ημερομηνίες ταμειακές ροές που συνίστανται αποκλειστικά σε αποπληρωμή κεφαλαίου και τόκων επί του ανεξόφλητου υπολοίπου κεφαλαίου.

Ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο επιμετράται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, εκτός εάν επιμετράται στο αποσβεσμένο κόστος ή στην εύλογη αξία μέσω των ιδίων κεφαλαίων.

Κατάταξη Χρηματοοικονομικών Υποχρεώσεων

Μια οικονομική οντότητα κατατάσσει όλες τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις ως μεταγενέστερα επιμετρούμενες στο αποσβεσμένο κόστος, με εξαίρεση:

α) τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που επιμετρώνται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων. Οι εν λόγω υποχρεώσεις, συμπεριλαμβανομένων των παραγώνων που συνιστούν υποχρεώσεις, επιμετρώνται μεταγενέστερα στην εύλογη αξία.

β) τις χρηματοοικονομικές υποχρεώσεις που προκύπτουν όταν η μεταβίβαση ενός χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου δεν πληροί τις προϋποθέσεις για παύση αναγνώρισης ή όταν εφαρμόζεται η προσέγγιση της συνεχιζόμενης ανάμειξης.

γ) τα συμβόλαια χρηματοοικονομικής εγγύησης.

δ) δεσμεύσεις παροχής δανείου με επιτόκια χαμηλότερα εκείνων της αγοράς.

ε) ενδεχόμενο αντάλλαγμα το οποίο αναγνωρίζεται από έναν αποκτώντα σε συνένωση επιχειρήσεων

Ενσωματωμένα παράγωγα

Ενσωματωμένο παράγωγο είναι ένα επιμέρους στοιχείο ενός υβριδικού (σύνθετου) συμβολαίου που περιλαμβάνει και ένα μη παράγωγο κύριο συμβόλαιο — με αποτέλεσμα ορισμένες από τις ταμειακές ροές του σύνθετου μέσου να κυμαίνονται κατά τρόπο όμοιο με ένα αυτοτελές παράγωγο. Ως αποτέλεσμα του ενσωματωμένου παραγώγου, ένα μέρος ή το σύνολο των ταμειακών ροών που διαφορετικά θα απαιτούνταν βάσει του συμβολαίου, τροποποιούνται σύμφωνα με καθορισμένο επιτόκιο, τιμή χρηματοοικονομικού μέσου, τιμή εμπορευμάτων, συναλλαγματική ισοτιμία, δείκτη τιμών ή επιτοκίων, πιστωτική διαβάθμιση ή

πιστωτικό δείκτη ή άλλη μεταβλητή, με την προϋπόθεση, στην περίπτωση μιας μη χρηματοοικονομικής μεταβλητής, ότι η μεταβλητή δεν αφορά συγκεκριμένο συμβαλλόμενο. Ένα παράγωγο το οποίο συνοδεύει ένα χρηματοοικονομικό μέσο αλλά βάσει σύμβασης μπορεί να μεταβιβαστεί ανεξάρτητα από το εν λόγω μέσο ή έχει διαφορετικό αντισυμβαλλόμενο, δεν αποτελεί ενσωματωμένο παράγωγο, αλλά διακεκριμένο χρηματοοικονομικό μέσο.

Αναγνώριση και διαγραφή

Η οντότητα αναγνωρίζει ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή μια χρηματοοικονομική υποχρέωση στην κατάσταση της οικονομικής θέσης, όταν, και μόνον όταν, η οντότητα καθίσταται ένας εκ των συμβαλλομένων του χρηματοοικονομικού μέσου.

Διαγραφή είναι η απομάκρυνση ενός ήδη αναγνωρισμένου χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου ή μιας χρηματοοικονομικής υποχρέωσης από την κατάσταση οικονομικής θέσης μιας οντότητας. Η οντότητα διαγράφει ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο όταν εκπνεύσουν τα συμβατικά δικαιώματα επί των ταμειακών ρών του χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου ή μεταβιβάσει το χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο.

Η οντότητα **μεταβιβάζει** ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο όταν μεταβιβάζει τα συμβατικά δικαιώματα επί των ταμειακών ρών του χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου ή διατηρεί τα συμβατικά δικαιώματα επί των ταμειακών ρών του χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου, αλλά αναλαμβάνει συμβατική δέσμευση να καταβάλλει τις ταμειακές ροές σε έναν ή περισσότερους παραλήπτες, βάσει συμφωνίας.

Μια μεταβίβαση πληροί τις προϋποθέσεις για διαγραφή, όταν η οντότητα μεταβιβάζει ουσιαστικά όλους τους κινδύνους και τα οφέλη της κυριότητας του χρηματοοικονομικού στοιχείου. Αν οι κίνδυνοι και τα οφέλη παραμένουν στην οντότητα, τότε η τελευταία εξακολουθεί να αναγνωρίζει το στοιχείο.

Αν η οντότητα ούτε μεταβιβάζει, ούτε διατηρεί ουσιαστικά όλους τους κινδύνους και τα οφέλη της κυριότητας ενός μεταβιβαζόμενου στοιχείου, πρέπει να καθορίσει εάν έχει διατηρήσει τον έλεγχο του χρηματοοικονομικού στοιχείου. Εάν η οντότητα έχει διατηρήσει τον έλεγχο, τότε συνεχίζει να αναγνωρίζει το περιουσιακό στοιχείο στο πλαίσιο της συνεχιζόμενης εμπλοκής της. Αν η οντότητα δεν έχει διατηρήσει τον έλεγχο, τότε παύει να αναγνωρίζει το χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο και αναγνωρίζει ξεχωριστά ως περιουσιακά στοιχεία ή υποχρεώσεις οποιαδήποτε δικαιώματα και δεσμεύσεις δημιουργούνται ή διατηρούνται με την μεταφορά.

Αρχική επιμέτρηση

Όταν ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή μια χρηματοοικονομική υποχρέωση αναγνωρίζεται αρχικά, η οντότητα θα την επιμετρήσει στην εύλογη αξία της πλέον, στην περίπτωση ενός χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου ή μιας χρηματοοικονομικής υποχρέωσης που δεν επιμετράται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων, τα κόστη συναλλαγών που αποδίδονται άμεσα στην απόκτηση ή την έκδοση του χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου ή της χρηματοοικονομικής υποχρέωσης.

Τα **δάνεια με ευνοϊκούς όρους**, αποτελούν ειδικό λογιστικό ζήτημα του δημοσίου τομέα. Κορηγούνται ή λαμβάνονται από μια οντότητα χαμηλότερα από τους όρους τις αγορές. Παραδείγματα τέτοιων δανείων, αποτελούν δάνεια σε αναπτυσσόμενες χώρες, σπουδαστικά δάνεια, κλπ. Τα δάνεια αυτά πρέπει να διαχωρίζονται από την διαγραφή χρέους. Η διάκριση αυτή είναι σημαντική καθώς επηρεάζει το εάν οι συνθήκες κάτω από τις τιμές τις αγορές λαμβάνονται υπόψη στην αρχική αναγνώριση ή αποτίμηση του δανείου παρά ως μέρος της μεταγενέστερης επιμέτρησης ή διαγραφής.

Μεταγενέστερη αποτίμηση

Για σκοπούς αποτίμησης ενός χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου μετά την αρχική αναγνώριση, μια οντότητα θα επιμετρά ένα χρηματοοικονομικό στοιχείο στο:

- α) αποσβεσμένο κόστος
- β) στην εύλογη αξία μέσω των ιδίων κεφαλαίων, ή
- γ) στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων.

Απομείωση

Μια οντότητα αναγνωρίζει πρόβλεψη ζημίας έναντι αναμενόμενων πιστωτικών ζημιών σε χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο, απαίτηση από μισθώματα, συμβατικό περιουσιακό στοιχείο ή δανειακή δέσμευση και συμβόλαιο χρηματοοικονομικής εγγύησης. Σε κάθε ημερομηνία αναφοράς, μια οντότητα επιμετρά την πρόβλεψη ζημίας για ένα χρηματοοικονομικό μέσο σε ποσό ίσο με τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημίες καθ' όλη τη διάρκεια ζωής εάν ο πιστωτικός κίνδυνος του χρηματοοικονομικού μέσου έχει αυξηθεί σημαντικά από την αρχική αναγνώριση. Εάν κατά την ημερομηνία αναφοράς, ο πιστωτικός κίνδυνος ενός χρηματοοικονομικού μέσου δεν έχει αυξηθεί σημαντικά από την αρχική αναγνώριση, μια οντότητα επιμετρά την πρόβλεψη ζημίας για το εν λόγω χρηματοοικονομικό μέσο σε ποσό ίσο με τις αναμενόμενες πιστωτικές ζημίες δωδεκαμήνου.

Μέσα Αντιστάθμισης

Παράγωγο που επιμετράται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων μπορεί να προσδιοριστεί ως μέσο αντιστάθμισης, εκτός από ορισμένα πωληθέντα δικαιώματα. Μη παράγωγο χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο ή μη παράγωγη χρηματοοικονομική υποχρέωση που επιμετράται στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων μπορεί να προσδιοριστεί ως μέσο αντιστάθμισης, εκτός εάν πρόκειται για χρηματοοικονομική υποχρέωση που έχει προσδιοριστεί ως επιμετρούμενη στην εύλογη αξία μέσω των αποτελεσμάτων και για την οποία το ποσό της μεταβολής της εύλογης αξίας που αποδίδεται στις μεταβολές πιστωτικού κινδύνου της εν λόγω υποχρέωσης απεικονίζεται στα ίδια κεφάλαια. Στην αντιστάθμιση συναλλαγματικού κινδύνου, το συστατικό στοιχείο συναλλαγματικού κινδύνου ενός μη παράγωγου χρηματοοικονομικού περιουσιακού στοιχείου ή μιας μη παράγωγης χρηματοοικονομικής υποχρέωσης μπορεί να προσδιοριστεί ως μέσο αντιστάθμισης εφόσον δεν αποτελεί επένδυση σε συμμετοχικό τίτλο για τον οποίο η

οικονομική οντότητα έχει επιλέξει να απεικονίζει τις μεταβολές της εύλογης αξίας στα ίδια κεφάλαια.

Για τους σκοπούς της λογιστικής αντιστάθμισης, μόνο οι συμβάσεις με μέρος που δεν ανήκει στην αναφέρουσα οντότητα (ήτοι, είναι εκτός της οικονομικής οντότητας ή της μεμονωμένης οντότητας για την οποία γίνεται η αναφορά) μπορούν να προσδιοριστούν ως μέσα αντιστάθμισης.